

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A folyton kérdező Ugribugri

Egy őszi délután – miközben számtanleckét írtam – lassan kinyílt szobám ajtaja. Ugribugri, az öcskös lassan bejött, és közvetlenül előttem megállt. Azt mutatta ezzel az óvatos bejövettel, hogy nem akar háborgatni a tanulásban. Valójában persze akart, hiszen azért jött, és állt meg az asztalom előtt naponta többször is, hogy kérdezzen valamit.

Egyszerre csak nyugtalanítani kezdett a várakozása, elhibáztam a számolásomat, és felnéztem rá: „Kérdezz hát, amit akarsz!” Ugribugri kérdezett: „Miért csak két lába van a csirkének?” Tudtam, hogy hiába mondanám, ez nem sürgős, majd tanulás után megmagyarázom, újból és újból kérdezné. Feleltem hát: „Azért, mert a két mellső lába átalakult szárnyá.” De nem folytattam a számtanleckét, mert tudtam, hogy még kérdez. Valóban. Elgondolkozott, aztán azt kérdezte: „Miért nem alakult át szárnyá mind a négy?” „Mert kell neki láb is, hogy járni tudjon, és felcsipegetse a táplálékát.” Most már reméltem, hogy nem kérdez mást. De kérdezett.

„A kutya két mellső lába miért nem alakult át szárnyá?” Erre is tudtam valami magyarázatot adni: „A kutya erősebb, mint a csirke, nem volt szüksége rá, hogy felmeneküljön a fára támadó elöl, hiszen még ma is nagyon sok kutya harapós.” Elgondolkozott: „Miért nem a csirke lett harapós, és a kutya csipegetős?” – és így tovább. Végül is összekulcsoltam a kezem: „Drága és tisztelt öcsikém! Ha majd tudsz olvasni, foglalkozzál az állatfajok kialakulásával, most azonban engeddd, hogy én a leckével foglalkozzam, mert nem akarok kijönni a sodromból!” Elgondolkodott, és megkérdezte: „Miért nem akarsz kijönni a sodromból?”

Körülbelül így kérdezgetett az öcskös azon az őszi napon reggeltől estig. Akkoriban már tudtam, hogy a kicsinyek kérdéseire kielégítő választ kell adni, egy napon viszont rászántam magam erre a felszólításra: „Légy szíves, Ugribugri, mától kezdve, ha látod, hogy tanulok vagy olvasok, ne

kérdezz tőlem semmit!” Bólintott, hogy megértette, és ezzel elkezdődött a „csak azt” korszak. Ettől kezdve ugyanis tanulás és olvasás közben minden kérdését így kezdte: „Csak azt mondd meg, hogy...” – és következett a kérdés. Ilyenek: „Csak azt mondd meg, miért nem szédülök, ha forog a föld?” „Csak azt mondd meg, mi a célja annak, hogy van világ?”

Megmagyaráztam neki, hogy egyik sem sürgős kérdés, tartsa észben, és majd később kérdezze, ha már nem tanulok vagy olvasok. De valósággal megrémült: „Azt nem merem, mert hátha elfelejtem akkorára.”

Láttam, hogy csak úgy érhetem el, hogy tanulásakor és olvasáskor békén hagyjon, ha teljesen leszoktatom arról, hogy tőlem kérdezzessen. A hallgatással semmit sem értem volna, mert százszor is elismételgette volna a kérdést. Mást határoztam el. Anynyira részletesen és bőven fogok felelni minden kérdésére, hogy meg fogja sokallni a választ. Megfogom a karját, és mindaddig nem engedem el, hogy visszazaladjon játszani, amíg töviről hegyire el nem magyaráztam neki, amit kérdezett. Nevetgéltem magamban: „Majd meggondolod, barátocskám, kétszer is, kérdezel-e valamit tőlem, vagy sem!”

De úgy látszott, nem gondolja meg. Pedig amikor az elhatározásom után elsőként ezt kérdezte: „Miért vannak kifestve a bohócok?” – még a lexikonból is kikerestem az erről szóló részt, és felolvastam neki. De bíztam abban, hogy ha kitaróan folytatom a részletes, hosszas válaszolást, előbb-utóbb elunja, és visszaretten tőle.

Egy délután édesanyánk bekiáltott a konyhaajtóból a fiúszoba felé: „Gyopár! Jöhetsz!” Gyopár néhány nappal ezelőtt meghűlt. Még ezen a napon is feküdt, de szó volt róla, hogy egy-két nap múlva mehet az iskolába. Ma alaposan meg kellett mosdania – s hogy újból meg ne fázzék – a jó meleg konyhában. A „Jöhetsz!” azt jelentette, hogy megmelegedett a mosdóvíz. A könyvet, amelyet éppen olvasott, éjjeliszek-

rényére hajította. A könyv leesett, ő kabátot kapott magára, és kisietett a konyhába. Felvettem a könyvet, és miközben az éjjeliszekrényére tettem, megpillantottam ott a lázmérőt. Kihúztam fémtokjából, nézegettem, és eszembe jutott, hogy megmutassam magamnak is, az öcskösnek is, miként megy fölfelé az üvegcsőben a higany. Meggyújtottam az éjjeliszekrényen álló gyertyát, s a lázmérőt a láng fölé tartottam. A higany tüstént a cső tetejéig szaladt. De ugyanakkor finom pattanás is hallatszott. A lázmérő alsó csúcsa lepattant, és az éjjeliszekrény márványára esett, a higany meg parányi gömböcskék formájában szétgurult a padlón. De rögtön eszembe is jutott, hogy eltitkolható a meggondolatlanságom. Hiszen megtörténhetett volna, hogy a könyv, amikor Gyopár az éjjeliszekrényre dobta, lesodorja a lázmérőt is. Betettem hát gyorsan a fémtokba a lepattant üvegcsúcsot, belegyújtottam a padlóról a higanygömböcskéket, visszatettem a padlóra a könyvet, és melléje a lázmérőt is: „Mi úgy teszünk, mintha azt sem tudnánk, hogy leesett.”

Ugribugri bólintott, és visszaült építőkockái mellé a padlóra. De rögtön fel is nézett rám: „Miért teszünk úgy?” A részletes válaszok korszakát éltük, alaposan feleltem hát neki: „Azért teszünk úgy, mert szégyellem, hogy eltörtem a lázmérőt, nem akarok számárnak látszani.” Az öcskös elgondolkodott, aztán megkérdezte: „Tóbiás sem akar számárnak látszani.” Meghökkenem. Tóbiás – amint tudjátok – a törpeházi csacsi volt. De összeszedtem magam, és feleltem: „Tóbiás akar, mert ő igazi számár. Én azonban ember vagyok, tehát kikapnék a számárokodásért. Ezért kenem a lázmérő ledobását Gyopárra.”

Megint elgondolkodott: „Gyopár miért nem fog kikapni érte?” Újabb meghökkenés. „Ő csak kapkodott, nem tartotta a láng fölé! Nem fog annyira kikapni, mint amennyire én kapnék ki. Ezért kenem rá. Érted végre?”

Az öcskös bólintott, de el is gondolkodott, és kérdezte: „Miért jobb

rákenni, mint kikapni?” Most már rákiáltottam: „Nem jobb! Az lenne jobb, ha megmondanám, hogy én törtem el. Akkor nem hazudnék, és veled sem kellene kínlódnom.” Ugribugri azonban nyugodtan elgondolkodott, és megkérdezte: „Akkor miért teszünk úgy, mintha azt sem tudnánk, hogy leesett?”

Néhány perc múlva ismét az éjjeszekerényen volt a könyv. A lázmérővel pedig beléptem édesapám szobájába, a kicsiny ötvösműhelybe: „Eltörtem a lázmérőt.” Mondani kezdtem, hogyan törtem el, és csodálkozással figyeltem magamba befelé. Ámulva tapasztaltam, hogy a szégyenkezéssel egyidejűleg örömet is lehet érezni.

Néhány nap múlva Ugribugri meg én látogatóban jártunk nagynénénknél, Borbála néninél. Amikor már indulni készültünk, Borbála néni így szólt hozzánk: „Vigyétek ezt a kosarat, adjátok oda édesanyátoknak. De le ne ejtsétek! Őt üveg csipkerózsalekvár van benne.”

Éppen aznap készült el a lekvárfőzéssel, még ott állt a konyhai asztalon a sok üveg. Minthogy nagyon szerettem a csipkerózsalekvárt, amikor magunkra hagyott egy percre, beletettem a kosárba egy hatodik üveget is. Fődeles volt a kosár, nem vehette észre. Azt viszont megkérdezte, amikor indultunk: „Bírjátok? Nem lesz nehéz?” Ugribugri is fogta a kosár fülét, én meg a kosárnál fogva, sietve húztam őt kifelé: „Hát persze, hogy bírjuk! Nem lesz nehéz.”

Lépegettünk is vele fűgén az őszi erdő ösvénykéjén, és ez volt az első szavam az öcsköshöz: „Te is kapsz belőle!” Mosolyogva bólintott. Szükségesnek éreztem, hogy még azt is mondjam: „Ez nem számít lopásnak. Borbála néni rokon. Még csenésnek sem, csak egy kis torkoskodásnak.” Tüstént aggódni kezdtem, mert az öcskös elgondolkodott. Már kezdte is: „Miért haragszik akkor édesanya, ha beosonunk eszegetni a kamrába? Édesanya nem számít rokonnak?”

Ekkor már nevetve válaszoltam minél alaposabban: „Hát hogyne számítana rokonnak! Azért haragszik, mert azt akarja, hogy jók legyünk, és félti a hasunkat.” Az öcskös megint elgondolkodott: „Borbála néni miért nem akarja, hogy jók legyünk? Miért nem félti a hasunkat?” Ekkor már fűgén lépegettem, de már nyugtalan volt az alapos válasz: „Borbála néni is akarja, és ő is félti. Éppen ezért

volt jobb titokban elvenni az üveget. Vigyázz! Majd otthon is úgy fogjuk megenni a lekvárt, hogy senki se tudjon róla.” Megint elgondolkodott: „Az miért nem számít, hogy te meg én tudunk róla?”

Most már lassabban mentem: „Az is számít. De azt nem szégyellem olyan nagyon, mint azt szégyellném, ha mások is megtudnák.” Most nagyon elgondolkodott: „Hát miért nagyobb szégyen a torkoskodás mások előtt, mint magunk előtt?” Most már vettem a kosarat, és kiáltottam: „Nem nagyobb szégyen! Ugyanakkora szégyen!”

Az öcskös bólintott, hogy érti, de láttam rajta, hogy újból kérdezni akar. Minthogy tudtam, mit kérdezne: „Akkor miért hoztuk el a lekvárt?” – meg sem vártam a kérdést, hanem kikaptam a kosárból a hatodik üveget, és visszarohantam vele: „Tessék, Borbála néni, ezt itt hagyom. Igaza van Borbála

néninek, nehéz a kosár. Hat üveget nem bírunk el.”

Csodálkozott: „Hatot? Hiszen én csak ötöt adtam.” „De én hozzávettem egyet, mert csibész vagyok. Azaz voltam.” Rohantam vissza Ugribugrihoz. Akkora ugrásokra készített futtomban az öröm, hogy az öcskös ezzel a tréfával fogadott: „Azt hittem, én jövök!”

Leesett az első hó. Olyan sok, hogy a szél befújta vele a völgybéli falucska országútját. Délután egyedül tanultam a szobában. Gyopár már átment a barátjához, Ugribugri meg kint volt édesanyánknál a konyhában. Akkor egyszerre csak hallom, hogy ezt kiáltja Berci odakünn az utcán: „Hóéke dolgozik lenn az úton!” Felugrottam. Még sohasem láttam hóékét. Tüstént eszembe jutott, milyen jó, hogy nincs itthon Gyopár, legalább elvihetem a táv-

csövét. Már kiáltani akartam az öcsköshöz, hogy jöjjön, öltözzék, megyünk hóékét nézni. De nem kiáltottam, mert rögtön az is eszembe jutott, addig fog kérdezgetni a látcső elvitelének eltitkolása felől, hogy elszégyellem magam, és visszaszaladok vele, mint a lekvárral. Felöltöttem tehát gyorsan a ködmönkémet, és kivettem Gyopár fiókjából a látcsövet. Ekkor különös dolog történt. Aki egész nap vonaton utazott, még este, az ágyban is érzi a rázást. Ugyanígy belekattogták magukat tudatomba az öcskös kérdései is. Noha ekkor a konyhában volt, megszólalt bennem, a képzeletben, és kérdezte:

„Miért lenne rossz Gyopárnak, ha megtudná, hogy elvittük a látcsövet?” Feleltem, de persze csak gondolatban: „Mert megsértettük a rendelkezését, mert nem bízhatna bennünk máskor sem! De nekünk nagyon jó lesz a látcső, mert jobban láthatjuk a hóékét.” Most úgy képzeltem, hogy megint elgondolkodik, és megkérdezi: „Miért fontosabb az, hogy nekünk legyen jó, nem pedig neki?” Feleltem: „Nem fontosabb. Gyopár éppen úgy ember, mint mi. De hát azt nem tehetjük meg, hogy ne nyúljunk a látcsőhöz, de mégis használjuk. Egyszerre neki is, meg nekünk is nem lehet jó.” Most úgy képzeltem, hogy hosszabban gondolkodik, és újból kérdezi: „Miért nem akkor jobb nekünk, ha neki jó?”

Azt hiszem, ekkor már nagyon halkán ki is mondtam a válaszom: „Akkor jobb nekünk is.” Visszatettem a fiókba a látcsövet, és kiáltottam a konyhába, nem kis örömmel, majdnem boldogan: „Ugribugri! A ködmönkédet! Megyünk hóékét nézni!”

De már nem a konyhából, hanem édesapánk műhelyéből szaladt ki, és lelkenedezve újságolta: „Soha többé nem nyaggatlak kérdésekkel! Azt mondta édesapa, hagyjalak titeket, tőle kérdezzek ezentúl mindent.” Rosszul esett a gondolat, hogy nem kérdez többé. De tüstént el is mosolyodtam: „Most már nem is baj, hogy nem kérdezel. Most már megtanítottál arra, hogy én is kérdezzek – önmagamtól.”

Mihelyt kiléptünk a kapun, már nem is tartottam tőle, hogy nem kérdez többé. Mert ez volt az első szava. „Miért eke a hóéke? Szántja a havat?” Nevettem: „Csacsi vagy! Hát miért szántaná? Mit lehetne vetni a hóba?” Nevetett ő is: „Te vagy a csacsi! Hát hóvirágot!”